

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T 82 549 T .

Name of Book హావదాస

Name of Author శేషగిరి శాస్త్రి

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204714

UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీరస్తు.

చో విదాను .

అక్షరము

204 714

ప్రహనణము .

వడ్డాది శేషగిరిరావుగారిచే

రచియింపఁబడినది.

ప్రకాశకుడు:

కొండపల్లి వీరవేంకయ్య,

బుక్సెల్లర్ అండ్ పబ్లిషర్,

రాజమండ్రి.

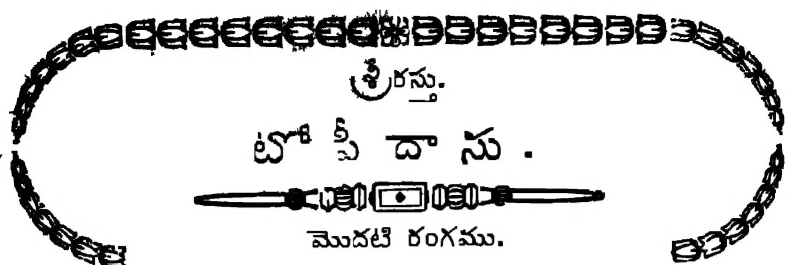
శ్రీహనుమాన్ ప్రెస్ అండ్ ముద్రితము,

రాజమండ్రి.

1935

కాపీరైటు]

[డిని వెల 0—0—0

(వికాఖపట్టణమునందలి యొకపీఠ)

(టోపీదాసు మారు కేరుగల గామము పరివేషించును)

వారే ! వాప్ ! ఏమి చిత్రమైన జీవనం చేస్తున్నానండి. నాసం
గతి తలచుకుంటే నాకే నవ్వోస్తోంది. అహా ! యిల్లాంటి బ్రతుకేది
వరలో యెవరైనా బ్రదికేరు ! పూరులేదు, పేరులేదు, ఉద్యోగం
లేదు, సద్యోగం లేదు. వుండంటే వుంది. లేదంటే లేదు. ఏమి లేక
పోయినా మంచి తెలివితేటలు మాత్రం యిచ్చేవు దేవుడు, అందు
చేతనే కొంతవర కిల్లా ఏదో మహారాజులాగ — కాలం వెల్లుబుస్తు
న్నాను చూడండి—నామాయల్లో పడని వాళ్ళున్నా — మంచిసీన్లు
త్రాగనివాళ్ళున్నా లేరు—టోపీదాసన్న బిరుదుకు నేనే తగేను —
నా కాబిరుదు తగింది. కాని నిన్న నేకొట్టిన పట్టికి “ నీ వాబిరుదు
తోకకు తగవురా చచ్చుపీనుగా ! ” అంటాంది—అంతరాత్మ అయిం
దేదో ! యింకోటిలే ! నిన్న ఆప్టిమియన్ అంటూ ఆ నిర్భాగ్యుడు
వచ్చి నేను పట్టుకు వెళ్ళిన కంటిజోళ్ళవి ఫుల్లిగ్లాసెస్ అని ప్రూఫ్
చేసేడు కాని లేకపోతే దొరగారు నన్ను లెంకాయ కొట్టరు.
ప్రస్తుతంలో యెల్లాగయినా ఆ ఆప్టిమియన్ గాడికి మంచి టోపీ వేసి
మళ్ళీ నాబిరుదును సార్థకం చేసుకోవాలి—మళ్ళీ పుటములో బెట్టి
కాల్చి—నూడ్చిపట్టుగా చెయ్యలి, అండాకా నాకు నిద్రపట్టదు—
నోటిలోకి ఒక్క సోడాబాటి లన్నాపోదు—చివరకు ముక్కురంధ్రాల
గుండా ఒక్కబీడి పొగన్నారామ—అహ—రారు. అంతమట్టుకు
నిజము. నాలవమానము యిపు డ్దెగ్గాగాటిద్దుకోవడమని ఆలోచిస్తు

న్నాను. (కొంతవడి యోచించి) ఆ ! నిన్న వా డెవళ్ళతోటో అంటున్నాడు. “ రేపురండి ! ఒక డజను రౌండుగ్లాసెస్ యిస్తాను ” అవి యిచ్చేడో ! లేదో ! అదృష్టాన్ని గురించి ఆనక ఆలోచిద్దాం. ముందు గ్రంథంలోకి దిగి అడ్డంగా నరుక్కొస్తే సరి. అదే బయలుపడుతుంది. సరి ! యిదేకద వాడిల్లు (గుమ్మమువద్దకు బోయి) “ సర్ ! సర్ ! అయ్యా ! ఏమండి ”

(లోపలినుండి ఎవరు వారు !

“ వారు ! వీరే ! ”

“ వీరే అంటే ఎవరండి ! మీ పేరు ? ”

“ టి. దాను అంటారండి ! ” వారితో పనివుండి వచ్చాను.

“ ఇంట్లో లేరు ? మళ్ళీ రండి. ”

“ (తనలో) ఆహా ! ఏం, చులాగ్గా చెప్పిందండి ! మన పాచిక పడదుకాబోలు ! ”

(లోపల) ఒదినా ! ఎవరో వస్తారు—వాటికి బల్లమీదవున్న రౌండుగ్లాసెస్ డజను యివ్వండి అని అన్నయ్య చెప్పేడుకాదు—ఈయన ఆయనే ఏమో?

“ అయితే తలుపుతీసి కనుక్కో ! ”

“ (ఇంతలో తలుపుతీసుకుని ఒక బాలవితంతురాలు బయటకు వచ్చి) “ ఏంపనిమీద వచ్చేరండి ” అని ప్రశ్నించును.

దాను—నిన్న రౌండుగ్లాసెస్ యిస్తామని సోమ్ము తీసుకున్నారు. యిచ్చుడుబండికి వెళ్ళిపోతున్నాను. ఆయన యెన్ని ఘంటలకు వస్తారు ?

బాల—ఒంటిఘంటకుకాని రాకు. మీ పేరు టి. దానుగారా ! “ టి ” అంటే !

దాను—టి అంటే టి ! కాపి, టి, కోకోకో టి కాదు. యింగ్లీషు అయిరాల్తో వుంటే టి !

బాల—(ముఖము విగించుకొని) మేము అడవాళ్ళ మని
మీరు మహా చదువుతున్నారు. మాకాచారము తెలుసును.

దాసు—అయితే తెలుసుండి యెందుకు అడిగేరు. మేము
మొగవాళ్లమనా?

బాల—యింటిపేరు ఏమిట?

దాసు—(గట్టిచిక్కే తెచ్చింది) ఆ ! మాయంటిపేరు చెప్ప
కొండను. అది క్రీస్తుయే నేము.

బాల—టి. దాసుగా రన్నరుకదా ! క్రీస్తుయన్నలో దాసు
యింటారా!

దాసు—(తనలో) అమ్మ ! పక్కారా తప్పు! నీని తన్నాదియ్య
(ప్రకాశముగా) దాదేవిటి ! మీరు పొరపాటున్నారు. టి. డోన్
అన్నాము కాని దాసనలేదే !

బాల—అల్లాచెప్పింది ! మీరు మామన్నయ్య వచ్చేదాకా
కనిపెట్టుకుని వుండకక్కరలేదు. మమ్మల్ని యిమ్మనిచెప్పి వెళ్ళి
పోయినాడు.

(అని లోనికిపోయి తెచ్చియిచ్చును. రామదాసు
వాటితో నిష్క్రమించును.)

— — —
రెండవ గంగము.

(విశాఖపట్టణమునందలి బజారు.)

(2. కనాకాబాయి పీచుమిఠాయిని అమ్మచు పూజేయును.)

(పాట—హిందుస్తానీ మటు.)

పీచుమిఠాయిరబాబా - దూదీ మిఠాయిరా -

చిక్కించు మిఠాయిరాబాబా - దూదీమిఠాహిరా॥

అవువేడ ! దూదిపేడ ! అన్నివేసి కలసినట్టి ॥హావువేడ॥

జోహా ! హావువేడ ! ఆహా దూదివేడ || పిహీచుమితాయి||
 దూదివేడ ! గేదినేడ దుమ్మువేసి కలిపినట్టి || దూదివేడ ||
 పిహీచు యిహీహి పిహీచు అహహ పిహీచుమితాయిర బాబా
 దూహిదీ మితాయిరా||

ఏవంజో సాహేబుగారూ ! ఒకకానీ మితాయి యివ్వచూ !

“ ఒరేయి ! దానూ ! ”

దాను—ఒహా! వెంకట్రావా! ఎక్కడనుంచి యీరాక!

వెంక—ఏముంది పనా! పాటా! అల్లా వూరంతా ఒక రిపుంహ
 కొట్టి యిల్లా వస్తున్నాను.

దాను—నువ్వునాకు యిక్ థర్ మేషను బ్యూరియోలాగు సర్వీ
 చేస్తూవుండు. నీకెప్పుడై నా ప్రవకారం చేస్తాను.

వెంక—అదేమిటిరా! అక్కడ అంతమంది జేరెను!

దాను—ఏదో పీచుమితాయిట! ఒక సాహేబు దెచ్చి అమ్ము
 తున్నాడు.

వెంక—దానూ! నాకు మితాయి కొంచెం కొనిపెట్టనా! నోజీ
 మి బాగులేదు.

దాను—దిక్కులేని దివాణానికీ అంతా యిల్లాంటిరకమే జేరు
 తుంది. నాకంటె పాపరువునువ్వు! నీకంటె పాపరునినేను మనం యిద్దరికీ
 తగింది.

వెంక—ఒరేయి! నావంటివాడు అడిగినందుకై నా కొసపెట్టు
 వచ్చునురా.

దాను—దానికేమిగాని వూల్లో విశేషా లేమిటిరా!

వెంక—ఏమున్నాయి మన అష్టీషియన్ని యెరుగుదుకదా.

దాను—ఆ! విన్నానుకాని అంత పరిచయములేదు. వాడి
 గొడవ యేదైనా వచ్చిందేమిటి!

వెంక — ఎవడో వాళ్ల ఆడంగులకు మంచిబోపీవేసి పన్నెండు కాంచుగ్లాసెస్ పట్టుకుపోయేడట. గోలెమతున్నాను.

దాను — హలో! బరే! చిత్రంగావుండే!

వెంక — చిత్రంగానే వుండికాని ! ఆ ఆ సహాయ శూరుడవు నువ్వుకాదుకదా !

దాను — ఛీ ! నేచిల్లాంటి సీచపుపనులు చెయ్యనురా ! నువ్వు నామీదే అనుమానపడ్డావా'

వెంక — లేదురా! వూరికే అన్నాను. యిప్పుడు పీచుమికాలు కొనిపెడతావా! నాతఱాకా చూపించమన్నావా!

దాను — నాదగ్గర యిప్పుడొక్క డమ్మిపీలేదు.

వెంక — వెళ్ళవడమ్మిపీలు, డబ్బులు ఎవళ్ళకు కావాలిరా! నువ్వుతిల్లుకుంటే ఆమిగాయిలంతా వ్ట్టకొస్తావు. నీమహిమ నేనె రంగినా!

దాను — నువ్వంత పెంకపట్టు పడుకోంటే యేంచెయ్యను. సరే నువ్విక్కడవుండి నీబుద్ధిబలం వుపయోగిస్తూ తగినట్టుటంకంపొట్లు వేస్తూ! అడెంతపని.

వెంక — అల్లాగే.

(రామదాను మెల్లగా సాహేబువద్దకరిగి) సాహేబుగారూ ! మినాయి యోగొస్తున్నారండి.

సాహేబు — మహారాజ్? ఏక్ పంపెకె దిన్ కై నాదేవ్.

దాను — నాగి పంపులు తెచ్చులు వద్దు. మొత్తం అంతా ఎంలికిస్తారు. ఒక్కటే బేరం చెప్పండి.

సాహేబు — మొత్తం అంతా టీన్ రూప్యా ఆరనా ! మరి బేరం గీరం జాతానై .

దాను — సరే! మీనిక్కడే వుండండి. నేను అమ్ముతాను.

యిది అమ్మేక మీసొమ్ము మీకిస్తాను లాభంవస్తే తీసుకుంటాను.
రాత్రి గోవళుంటలదాకా అమ్ముతాను. మీకివ్వమే!

సాహేబు—అచ్చా ! బజానా !

దాను—యింక అదంతా సున్న. మీరు యిక్కడవుండండి.
నేను పారిపోతానా ! (అని అమ్ముచుండును. అందులో కొంత
నెకట్రావు అరువుక్రింద పట్టుకునిపోవును. రాత్రి సుచూ రారు
ఘంటలాయెను.) సాహేబుగారూ ! నేను వచ్చినవేళ మీరు వచ్చిన
వేళ మంచిదండి. ఇదంతా సుఖంగా — లాభంగా అమ్ముడై
పోయింది. మీకివ్వనలసింది యిస్తానుకాని ముందు కొంచెం టిఫిన్
పుచ్చుకొందారండి—చాలా ఆనందిగా వుంది. (అని కాఫీహోటలు
లోనికీ తీసివెళ్ళి కూర్చుండ బెట్టి) సాహేబుగారూ ! మీ కేమిచూసానాగో
అయ్యరుగో చెప్పండి తెస్తాను.

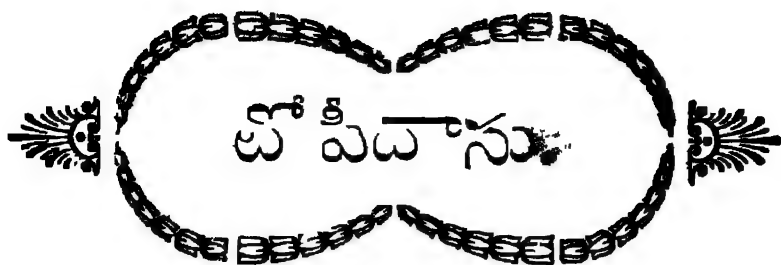
సాహేబు—(ముగిమోటము చటించుచు) హల్ల ! మీకీ
పాడండి.

దాను—అలాకాదు. మీరడగండి. ఒకవేళ నేను తెచ్చించి
చవిమీకు యివ్వముకావేమో! బెస్టులంటే వాడి లీస్టుప్రకారం నడివనల
సిందే మీరు తెచ్చున్నదల్లా నాకివ్వమే!

సాహేబు—మీ-హల్లా పెట్టండి యింకేంటి. (అని సుచూ
గోకయర్థచూచి ఖర్చుగా దుఃఖించును.)

(దాను తినుచు తినుచు హాగార్తుగ గొంతుకలో వేలుపెట్టుకొని)
ఒక ! ఒక ! అబ్బా ! చెప్పాను. (అని గబగబి వీధిలోనికిబోవును.)

సాహేబు—అయ్యరువాళ్ రెండుకప్పులకాఫీ చేద్దా ! అని
కొంచెం మిగిలిన దింగిమూచి) అనే ! ఈయన బయటికి వచ్చివేస్తా
ననిచూచి యింకారాడ్ ! “మహారాజ్ ! మహారాజ్ !” అల్లా!జవాబ్
చూ ! (అని అభిమానికీబోయి చూచి) అనే ! బామ్మన్ ! అనే !
బామ్మన్ ! అల్లా ! అరే ! కాకిసూస్తువుండగా కళ్ళలో ఘమ్ముకొట్టి

మొదటి రంగము,

(రంగం : ట్టానుకలి యానాది.)

(రామదాసు ప) శీతమును)

అమ్మయ్య! యిప్పుటికి పాగలుకు మటపడ్డాయి. వేస్త్రమాతను కిక్కురించిన విలుగులు గయెల్లాగో అక్కడనుంచి తప్పుచుకొని బయట పడ్డను. అమ్మనాయనో ఎన్ని చిక్కులు. ఎన్ని గంపాలు. యెంతకష్టము. యెంతవిచారము — యెంతఆనందము — యెంతలేమి — యెంతభాగ్యం ఛా! వెనకటివేమీ తలచుకోకూడదు. బుద్ధిమంతుడెప్పుడు గతం గత. బహిష్కార పరమసుఖం అనుకోవాలి అందుకనే జరిగిపోయిన వాటిని గురించి ఆలోచించను. సో! ఉండుముందు సంగతేమిటో ఆలోచించాలి. ఆలోచించడానికేముంది అంతాడే వంమీద భారంపేసి కంభించాలి వుద్యోగం. ఇంతదూరం తిసుకవచ్చిన దేవుడు యిక్కడ నన్నెల్లటి పెట్టి యిల్లరికముంచుకుదా! అల్లావుంచదలచుకుంటే అసలక్కడనుంచి శిండాయేనేనవ్వడు. మనంత బుద్ధిహీనుడుకాదు — మనంమాత్రం బుద్ధి హీనులమేమిటి! దైవబలానికి నరబలసాయం పుండాలన్న సూత్రం ప్రకారం — మనకు వాడిచ్చిన బుర్ర శిల్లినంతమట్టుకు ఉపయోగించినాయ పడుతూనేయున్నాము. యిదంతాయెందుక? యిప్పుడుకదాక్రమ మేదో ఆలోచించాలి. ముందు ఓం మ్రగమంలో అవసరానికి అక్కరకొచ్చే లాగు ఒకహాటు ఒకబూటు రెండుచూపువుండాలి. అబ్బో! వీటన్నిటికి నాదగ్గరన్న డబ్బుచాలదే! అవిలేకపోతే కాలంగడవదే! మరేదీ వుపాయం! ఒకటెప్పుకొంద ముందు ఒకసూటికి పనిచేద్దాం. అది నెగ్గిందా ఓ మనమింకకోటలోపాగానేసినట్టేమనకొచ్చేసో పడినట్టే! ఆ! అదే మిటి అక్కడోబోద్దు కట్టదు! To let' Upstair Rooms (మీసీమీస గదులు అద్దెకివ్వబడును) ఒహో! దానిక్రింద బుల్బులుమాపు కాఫీహా

అంబకూడావున్నాడో! ముందుమనం కొంచెండాబుగావుండాలి డబ్బుకి వెనుదియ్యక-డను.

“ ఒరేయి రామదాసు! రామదాసు!”

రామ—చరగెచ్చా! నచ్చ రామదాసు అని పిలుస్తున్నారు.

(వలకించి) ఓహో! సురావా! పిడింకాపెడ్రానో కలె చేప్పబట్టాడూ, కేను రామదాసులో నుండి టోపీకామిగోని ఎంతోనన్ననిమీదం వీడెంకా తెలియనట్లుంది. యిదిబాగానేవుంది. ఒక్కోనుభవమూద బొప్పి న్నో చికిమీ టోపీదా గాకి ఎంతోని తెలియదనిచాలి.

సుబ్బా—(వగ్గరికువచ్చి) ఏమిగా! ల్లాడ్జింగోను ముగ్గు న్నావు. మంచిపోగే వేమిటిరా!

రామ—అమ్మయ్యో! వాప్రాణమన్న మర్త్యమకాని నచ్చుమిగు న్నానట్రా! నన్నుపిలుస్తూ సీమవ్వనుకోచిరు. యిక్కడేమి చేస్తున్నావో

సుబ్బా—ఎక్స్ట్రీ, బ్లొక్కులో యిన్నెక్కిరుగా పులిగాను. ఏవో ముఖాగా లిట్టరు. ముగ్గుని ముగ్గు

రామ—అల్లాపాడెమే! వ్రాడవలసిని తీరుగానే పునా, ఏ! ముందు యిక్కడన్నా లాడ్జిమూస్తూ! కకిలిమిమిని గోళాది.

సుబ్బా—నేనుడగా నీకేళ్ళగ్యా గా! అదిగాక మూలండ్జిగో పంసువుగా! అప్పట్లో ఆకూలి కెత్తు. అప్పుడు నుప్పప్పుడేమి చేస్తానో.

రామ—ఇదిగో మొన్నటిదాకా విశాఖసెట్టాంబో డి.టి.యెన్. ఇన్స్టిట్యూట్ సెకండరీగా వున్నాను. యిప్పుడూ నూరురూపాయలు మీద హెడ్ క్లార్ గా చేసి యిక్కడవేళారు.

సుబ్బా—బాగానేవుంది. ఇదిగో! యిదేమాలాడ్జి.

రామ—ఓహో! లాడ్జిన్నావు. ఫామిలీ అంతావుండే!

స— ఓ యస్. త్వరగపదండి ఆలస్యమయితే యేమను కంటిగుండోను. అవును ! ఎంతసేపటికి రాకపోతే విసుక్కుంటారు.

ముర— ఆ ! యిక్కడేమాయిల్లు మాటలసందున వచ్చేశాం (పరికించి) ఆ— చూశారా ! అదిగోయెల్లా చూస్తోంది.

స— (పరికించి) ఓ యస్ ! అవును. మీరు అబద్ధము చెప్పు తారా! ఆ! అదిగో! కోపం—సంతోషం—యేడుపు—ఒక్కచూటుగ మొ గాన్ని కనబడుతున్నాయి.

ముర— అదిగో ! నా కెందుకో సైగచేస్తోంది. వెళ్లివస్తా నుండండి.

స— ఆ వెళ్లరండి ఆ ! యిదిగో ! యిదిగో ! కొంపపడకుండా ముందు యిటుయిట్లా చూపాయల నోటు యివ్వండి. (అని జేబులోనుండి నోటు తీసి యిచ్చును. మురహరి వెడలును)

... ..

(కమలమణి వీధిగుమ్మములో నిలుచుండి) ఏమండీ ! కానిస్తే బిల్ గారు ? వారిని యింతదూరం తీసుకువచ్చి రోడ్డుమీద నుంచోపెట్టే గు. (పోలీసు కానిస్టేబిల్ కమలమణి సమీపించి) చూచేవా! వచ్చేరు నమ్మిక్కడ వుంటావంటే ఆయన నామాట నమ్మేరు కారు.

కమల— లోపలికి దయచేయమనండి.

పోలీసు— అమ్మయ్యో ! ఆయన కీవిషయాల్లో తగనిభయం కమల— అందుకనే కాబోలు నన్ను వాళ్లయింటికి రమ్మన్నారు.

పోలీసు— నువ్వు బాగా గ్రహించేవు. నువ్వు వారి యింటికి వస్తావంటే సమ్మిక లేక నాచేతి కీపుంగరం యిచ్చి దీనికి దాఖలాగా నీపుంగరం తెమ్మన్నారు ! అదే నన్ను మళ్లీ వెనక్కి పిల్చి యిచ్చింది. (అని పుంగరము నొకదానిని జేబునుండి తీసి యిచ్చును. కమలమణి

దానిని ముద్దుచెట్టుకొని వ్రేలిని ధరించి తన వ్రేలియుంగరమును దీసి యాతని కిచ్చును.

కమల—సో ! ఇక మీరు వెళ్ళి రాత్రి వస్తానని చెప్పాడి. రాత్రి పదిఘంటలకు మీరొకమాటయరండి.

(కమలమణి ఇచ్చిన యుంగరమును జేబునందిడికొని కాని స్టేబుల్ యటనుండి బయలుదేరును.)

నానానానానా కమలమణివైపు జూచుచు గోడ్ పై నిలబడి యుండును.

(మురహరి ప్రవేశించును.)

ముర—మీరు ఇచ్చిన నోటుయిచ్చాను రాత్రి మీరొకటికి వస్తే యెవళ్ళన్నా అడ్డగిస్తారని—పోకపోకే మీరు ఇంట్లో వుండి లేరనిపిస్తానేమో అని అనేక చిక్కులుచెప్పింది.

స—(తనలో) పాపం ! ఎంత ప్రేమించింది. (స) అట్లాగి యితే నాపుంగరం దాఖలాగా ఇచ్చిరండి. (అని పుంగరమును తీసి ఇచ్చును.)

ముర—(పుంగరమును పుచ్చుకుని) ఇకీ ! నిజమైన ప్రేమకు ఆనవాలు మీరు ఇందాకా వచ్చు నుంచున్నందుకు వుబ్బివూ రంతయింది.

స—దానికేం ఆపుంగరం ఇవ్వండి నాకింకా చాలు సని యున్నాయి వెళ్లివస్తా.

ముర—చిత్తం. శేలవు.

ఆ జ వ ర ం గ ము.

మొదటిభాగము.

(సమద్రపు బొడ్డున గూర్చుండి రామరామ ప్రవేశించును.)

అహా! హా! మాబాగా టోపీవేశాను. అల్లాంటిది ఒక్కొక్కటి రోజురోజూపడితే కోటిశ్వరుణ్ణి అవనూ. ముందు ఆయినస్సెక్రటరీ

జేబులోనుండి వెండిరూపాయి యెగిరి నాచేతులో పడగానే శుభసూచకం అనుకున్నాను అబ్బా ! యెంత సొమ్ము యాభైరూపాయలు ముందు రెండు వుంగరాలు యెటులేదన్నా అరచై సూపాయల వుంటాయి నాగిట్టు వుంగరంక్రింద రూపాయి — బజారు ధరల జేడాలకు టిఫిన్ కు వీటి అన్నిటిక్రింద ఒక పది రూపాయిలు పోయినా మొత్తం సొరు రూపాయలు చేతిలో పడ్డాయి. అబ్బా ! ఇందులో వెంకడి హెల్సుబాగా వున్నట్టు తోస్తోంది. కాని న్నాయానికపోతే కూడవుట్టదు. నూరు రూపాయలు వచ్చే యని మనం ఆనందం పెట్టబాలక చెప్పితే అందుకోసగిం తెచ్చుకొన్నాము. అందుచేత వాడి కీవిషయమై యేమాత్రం తెలియనియ్య కూడదు. వాళ్ళు ఇద్దరికి నాటోసి మహిమ కేపు గాని తెలియదా. అందుకు యీరాశ్రే యెక్కడికన్నానూ యించాలి. లేకపోతే ఇది పోలీసునాళ్ళతోకూడ సంబంధం కలిగివుంది గనుక యేం కొంపమునుండునుదో! సహే! వెళ్ళడంమట్టుకు నిర్వయం. యెక్కడకు వెళదాము ఇటుమెడ్రాసు అటు కలకత్తా. ఇటు యచ్. యచ్. యచ్. అటు ఎ. య్. ఆర్. మనముక్కడ ఒక డమ్మిడికన్నామారము అటు కలత్తాక ఒక్కడందరు బాబూలే—బాబూక్లో బాబూక్ (అనగా నొక పెద్ద రకపుకోతి) యెవ్వకైతేనేం. ఇదేనాగావుంది. ఎప్పుడువెళ్ళిన వుత్తిరదిక్కుగానే వెళ్ళాలి. బాబూ బాబూ అంటామనగ్రంధం సాధించవచ్చును. “ ఒకేదాసూ ! యేం ! ఇక్కడ ఒంటరిగా కూర్చున్నావ్ నీకోసం పూరంతా గాలించేను.

దాసు — ఎందుకురా ! వెంకట్రావు ! అంతాగాలించడం.

వెంక — నేను చెప్పింది యేంచేసావా అని.

దాసు — నువ్వు చెయ్యమన్నట్టుగానే చేసేను.

వెంక — ఏంచేశావురా !

దాను — నేనులేకపోయినా నువ్వచెయ్యమన్నట్టు చేశానోలేదో
నేను నీకు తెలుస్తుందిలే.

వెంక — నువ్వెక్కడనుపోతావు ?

దాను — ఎక్కడికో ! బడరీనారాయణాశ్రమానికి.

వెంక — ఒకేయి. కొంచెము టిఫిన్ యిప్పించవురా!

దాను — డబ్బులేదురా! అయినానడం. ఇదేకదా ఆఖరు.

[అని ఇరువురు కాఫీహోటలున కరుడెంచిరి. టిఫిన్ పుచ్చుకుని రామ

దాను స్టేషన్ కుబోయెను.

టోపీదాను — మొదటిభాగము.

సంపూర్ణము.

స బాబు—మొన్న కీ వచ్చేరుగా! (లోపలికిపోయి) చెప్తే! యీ వదిలొచ్చేప్పు ! ఒక్కొక్కడు వచ్చేడు భోజనానికి (చావిడిలోనకువచ్చి) రావ దాను! యిక్కడికి మీవాళ్ళను పంపి వస్తావా!

రామ—అ! యిక్కడేదో బసవగాచి యింకోవారూ పుట్టోబాబో! పంపిస్తానని అలోచిస్తున్నాను. స్నానా కి దాచుకోవచ్చురా!

స బాబు—దెగో! అల్లాంటివాడేళ్లు లిక్కడ పైప. సోని. పుట్టినానా.

(నిష్క్రమించును.)

సచలా! యిడెవరు ? యిది సుబ్బారావుగారి చెల్లెలుబాగుంది. నాకు పగతచిన్నతనంలో విధవరికం వచ్చింది. అంతేకాకుండా వీళ్లు పిహ్లానమాజమత్తులుఖాదూ ! అనే ! తొంగితొంగి-మాస్తూ ఖంగు ఖ గు మూడ్లడుతూ—యింతమంది అడ్డాళ్ళదగ్గర మనలించకాని నా మనసు యెప్పుడు యిల్లాంటి వికారం పట్టలేదు. యిప్పుడెందుచేతో కీడు అవుతున్నది. అబ్బో ! యిదివనలడం కిప్టమే ! అని వదిలివేళే కాని అలాగొచ్చిందే వనలడు. సో! చూద్దాం ! అదుగో సుబ్బారావు కలుస్తున్నాడని భోజనంచేసి మిగతా విషయాలు అలోచిద్దాం.

(నిష్క్రమించును.)

రెండవ రంగము.

(సుబ్బారావు గృహము)

[రామనాథాకాశముందు బగుంకి యుండునా.]

అల్లాగయితే విడికి టోవీవేస్తామనుకో ! మరివీడింటికి రావకు సున్న ! యింకారావడమేమిటి ! వీడింటికి రావడం జేలుకు వెళ్ళడం వక్కలే ! యిక్కడికి రాకపోతే యీమహామారి దర్శన ముండదు.

సుశీల ముఖదర్శనం లేకపోతే నాబుద్ధి శూన్యమైపోతుంది. నా తెలివి
 స్తున్నైపోతుంది. యింకేదిదారి గట్టి సమస్యవచ్చిందే! సూట్లకోసం
 ఆశపడనా ! సుశీలకోసం ఆలోచించనా! యేదిముఖ్యం. ఛా! అడవి
 చాల కళ్ళపడేకూడదు కర్మచాలక పడితే అంతా అభానురాచ
 కార్యమైపోతుంది. అన్నట్టు సమయానికి వీడుఅఫీసుకుకూడా వెళ్ళేడు
 మరి రాత్రికి కాని రాడు కాబోలు. బాగానేవుంది. ఆ ! కడితేరా చాసి
 ప్రేమ దొరికినా మంచియ్యజ్జీ చేద్దనే మ్యాజిక్కు కేముంది ! నా
 బ్రతుకే మ్యాజిక్కులాగుంది. ఒకమతమా—వల్లకాడా—అఖరికిబ్ర
 హ్మసమాజపాడింట్లో కూడ భోంచేశాను. దీనికి తోడు వీళ్లు ఆడాల్లా
 సిగ్గు—బాగ్గు, నదరు—బెదరు లేకుండ అచ్చంగా లేడిసులాగ
 సంచరిస్తారు. అందులో నేను చిచ్చుల్చుకు వీళ్ళింటికి రావడం పోవడం
 చేత, సుశీల నన్ను బాగా యెరుగును. నేను మరిచిపోయినట్లు అదికూ
 డా మరిచిపోయిందేమో! కాని మళ్ళీ ఆముఖదర్శనం—ఆమావులతీరు
 ఆమాటలచమకు చూస్తే జ్ఞానానికి అద్భుతమైన కనిపిస్తోంది. ఈ
 చమకులు గమకుల్ కట్టిపెట్టి యింకా చమకులైనవి ఆరంభించాలి.
 యిప్పుడు సుమారు మూడుగంటలవుతున్నాయి ! ఆహా ! తనివీటి
 కి బాగాయేను. ఓహో! ఒకేసమయాన్ని భయం—నిర్భయం—

(సుశీల పోతేనే)

“ఏమండీ! రామదాసుగారూ! బాగానిద్రపట్టిందా?”

దాసు — ఓసి! దీపమ్మకడుపు అంటియిదావచ్చింది. వ్రలికిపడ్డాను
 సుశీల—ఏం! అల్లా తెల్లపోతున్నారు. మీరు మరచిపోయినా
 మేము మరచిపోలేదు,

దాసు—సుశీలా! ఎంతమాటన్నావ్! నిన్ను నీ అన్నగార్ని
 మరచిపోవడం అంటే నాబుద్ధిను నేను మరచిపోయినట్లు—యీప్రపంచం
 చకం మరచిపోయినట్లు దైవాన్ని మరచిపోయినట్లు—

సుశీల — ఆల్లాగే! మీరెల్లా మరచిపోతారు — మేమెల్లా మరచిపోతాం. ఒక్కచోట టైపెరిగినవాళ్ళం.

దాను — అందులోను నిన్ను చిన్నప్పడు యెంత యిదిగా చేరగోవాడో —

సుశీల — నే నవేమీ మరచిపోలేదు. ఒక యింటివాళ్ళలాగవుండే వాళ్ళంకాని మతం మాత్రం వేరుచేసింది.

దాను — మతానికి యెవడు లెక్కచేస్తారు. యింక నాగర్గర లాల్లాంటిదిలేదు. యీవేళ మీయింట్లో భోంచెయ్యలేదూ!

సుశీల — మీ అంతాంటిని అలాంటిది. యీవేళ మా అన్నయ్య అదే నన్నాడు. ఆటిఫిక్ ఫుచ్చుకోండి — యే ! యేదో ఆలోచిస్తున్నట్లుంది. కాని చెప్పగూడనిదైతే అడగను.

దాను — మరో ఆలోచన యేమీలేదు ! మునుపటి సంగతులేమన్నా మళ్ళీ జ్ఞాపకానికి వస్తాయేమో అని తాటాలు పడుతున్నాను. ఇప్పుట్లో.

సుశీల — ఏదో చెప్పండి. చెప్పబోయి మానేశా! దాని త ఆలోచిస్తోవును ! నాని తెలిసిన సంగతి గేవీకూడా — మదను మీ ఇన్నయ్యదగ్గరన్నా దాస్తానేమో కాని — మీ దగ్గర మాత్రం దాచను మీరేమన్నా రహస్యమని చెప్పేరంటే ఒకళ్ళ చెవిలో వూరను. వేరే యీ దగ్గరనే ప్రసక్తిపడాలా నన్నెరుగరా. చిన్నప్పడు నేను మీ దగ్గర యెల్లా ప్రవర్తించేవాణ్ణి మీరెరగరా

దాను — అమ్మమ్మ ! ఎంతమాటన్నావు. నీ సంగతి మాకు పూర్తిగా తెలుసును. మామీద నీకెంత ప్రేమయిందో నే నిదివరకే గ్రహించాను —

సుశీల — (సిగ్గుపడుచు దలవంచుకొని) ఆకాఫి ఫుచ్చుకోండి చల్లారిపోతోంది.

దాసు — (సుశీలను ప్రేమపూర్వకముగా చూచుచు) సుశీలా! యిట్లా కూర్చో! అక్కడ నువ్వు నుంచుంటే నాగుండెలు దబిబి కొట్టుకుంటున్నాయి. యిట్లా! కూర్చో! కొంచెం మాఖ్యము సంగతులున్నాయి మాట్లాడాలి అహా! మరిచిపోయాను - అనా — ఎంతపొరబాటు (అని ప్రేమ కరచుకొనును.)

సుశీల — (నిలుచున్న చోటునుండి కదలిచే) ఏమిటి మరిచి పోయారు! అదిగో! నామాటలందు మీకింకా నమ్మకంలేదు. యిం దాకటినుండి చూస్తున్నాను. నాతో మీసందేహ మేమీ చెప్పరు పోనివ్వండి.

దాసు — (మెల్లగా) ఇంట్లో మీవదిని యేం చేస్తాంది?

సుశీల — (మెల్లగా) అల్ల యెక్కడికో వెళ్లండి — ఈపొరుగున మన దేశస్తులే యింకోళ్ళున్నారటండి.

దాసు — ఆ! అయితే నావిషయమై నీకు చెప్పవలసిన సమయం ఇదే!

సుశీల — అవును! ఇకనే ఇందాకటినుంచి మిమ్మల్నిని మీకష్ట సుఖాలు చెప్పి నాకు... సగలోపం ఎచారం కలిగించి మీదాన్ని అనిపించడని బట్టాలు... న్నను

దాసు — అన్నట్లు... కనిపిస్తే అడుగుదామనుకొన్నాను అ-అదే!

సుశీల — ఏది! మా అన్నయ్యకంటా!

దాసు — నాకు ప్రేమపెట్టే సుఖదురుగుండా పూటే నాకింకో శృంగారం తెందుకు! అయితే విశాఖపట్టణంలో వున్నప్పుడు నీకు వివాహం అయిందేకదా!

సుశీల — అవకేమి? దానితోబాటు మొగుడంటూ ఒకడు రా వడం అయింది. పోవడం అయింది.

దాసు—(పెళ్లపోయి చూచుచు తనలో) అమ్మ నీయమ్మ కినుమకాల ! బ్రహ్మసమాజమి కాకుండా బావి తంతువల్లో ఫస్టు నందురు నన్నమాట. అయితే నాటోపి నీకు చాలా అందంగా అమరు సొగసు.

సుశీల—ఏమిటల్లా చూస్తున్నాడు! ఈసంగతి మీకాశ్చర్యంగా చూద్దన్నమాట! యిది మీరెరిగితే యెరగరా?

దాసు—అబ్బే ! నానెరిగితి తెలియలేదు. అంతపనిజరిగిందా ! అన్నా! పాపము. అంతపనిజరిగిందా!

సుశీల—(ముఖము చీట్టి చుక్కోసి వికటముగా నవ్వుచు) అంతపని జరిగుతుందిని నే ముందే అనుకున్నాను. ఆయనయెప్పుడూ కూడా నా మాటవిని చూ రోజూ రుంది లూపాయలు—

దాసు—బాబో—ఆ — గోమిటి! రోజూకే కెందు చూపాయ లేమిటి?

సుశీల—మీరెరిగినదేముంది! బాగోదిచ్చుచున్నవేవారు ! అదే ఆఫీసు సురంచుసగా నాటిపాపాలు లాగేసింది.

దాసు—అ! అల్లాగా! అయితే అంతనిక తమ్ము పోకిడుండాలి వున్నా పుకిదూ.

సుశీల—ఆ ! వున్నాడు. మంచివాడు. పోరుపోదూలేకండా గోనో నామనోవర్తి నాకు పారేస్తున్నాడు.

దాసు—(పెదవులు కిరుచుకుంటూ అయితే దీవిదగ్గర యేమాత్రం పూ డబ్బుండితిరుతుంది) మనోవర్తి యిస్తున్నాడా? యేమాత్రం?

సుశీల—ఏముంది ! నాలుకే నూట యేభైరూపాయలు — రెండుమూ డించుమించుగా పంపిస్తున్నాడు అవిక్కడే బ్యాంకిలో వేస్తున్నాను.

“సుశీలా! తలుగు నియ్యవే”

సుశీల—మరి నేను వెడతానండి. మళ్ళీ కిలనుకుంటాను.
అదిగో! మావదివచ్చింది. (అనినిమ్మ - స్పందించును.)

మూడవ రంగము.

(కలకత్తాయందలి సమైక్యబజారు)

(రామదాసాక కాఫిహోటలునందు కూర్చుని యుండును)

“అన్నా! మాగొప్ప చిక్కెవచ్చింది యిప్పుడు రెండు విషయాలు నాలుక)వంతు కుకాను పట్టిపట్లు పట్టియి. మొనటిది—సుశీల దగ్గర చాలా డబ్బుంది. అదెల్లాగన్నా సంపాదించాలి. రెండోది — సుశీల అనాద గాలిక — అంతే కాకాకా అడపిల్ల — అంతే కాకాకా సుబ్బారావు నన్ను స్నేహితుడులాగ తలుస్తూ మంచిమర్కాద చేస్తాన్నాడు. తేకపోతే యీగుర్రాల్ని తినేసోజిల్లో చుట్టూల్సిగాని స్నేహితుడివిగాని గుమ్మం తొక్కున్నిరా! లుక్కువంటి సమాచారంలో నారేమీ పాలిపోవలసివుండు. డబ్బుంటు చూ ఆశగావుంది నే గలా అంకి వచ్చతారేగాని డబ్బుంటే ఆశయవశివుండు నామనా! అంకివుంది. కాని కొంతమంది పైకిచెప్పకోక లోపలలోపలే కుప్పించస్తారు. నాలాంటి వెర్రిబాగులాడు బడబడ వాగుతాడు. ఏమీ చిగురు మొదలు తెలియని చిరిస్తిగామకాకా కానీ యిన్నిగాకా తల్లిని తండ్రిని పట్టుకుని తన చిన్నిచేతులుతోటి ఘట్టిగా కొడతాడు. అయితే కాని లవణమన్నముతింటే డబ్బుఖర్చయిపోతుందని — ఏమాత్రం కూడబెట్టినా కూడబెట్టించేలాని—అనాం మనినేసి ౧ స్నం తొలు గాను (కూడా నా కట్టి సమ్మతిగోతుకాని మాటనరస కన్నా అనుకుందాం) యింక నాకు డబ్బుమీద ఆశవుంటే మరోమీ నిరుద్ధంవుండు. సో! దానికే! ముందు చెప్పునలసెవం మేగో మూడవ మళ్ళీ రెండే పత్తలు సుశీలకు సుబ్బారావుకు టోపీ

వెయ్యడమా?—మానడమా? వాళ్ళిద్దరుకూడా చాలా మంచివాళ్ళు
అందులోనూ నే వాళ్ళింటికి —నా చిచ్చితనంలో—కెళ్ళి వాళ్ళమ్మ
(అప్పటికి బ్రతికుండేది) పొయ్యిపూర్తూ చెంగుల ముడివేసుకుని వెన
కాల పడవేసుకున్న రూపాయి—రూపాయిలాగ విప్పవని పారిపోవడం
కూడా వీళ్ళకి తెలుసును. అంటే వీళ్ళకి నాను చిన్నప్పటినుండి జోక్యం
వుండన్నమాట. అందుచేత ప్రస్తుతంలో వీళ్ళని నేషింపకూడదు.
ఛా! ఛా! తిన్నయింటి వాసాలు లెక్కపెట్టడన్నసామెత నాలాగినాక్షి
రూపే పుట్టిందనుకుంటాను. ఛా! యికొళ్ళసన్నా గుల్మారుచేస్తూ—
చిల్లగా సుశీలతో మాట్లాడుతూ సుతోషంగా కాలక్షేపము చేస్తాను.
(ప్రకాశముగా) బాగా ఘరమ్ చాయి తీసుకురా!

(వీధిలో) న్యూసునేషన్—న్యూస్ చేషన్. ఇది అమ్మచుండును
హోటలుచుండు గూర్చున్నవాచాక డబ్బానిని కొనుదు. నా మాత్రము
చలువును వానిచుట్టును కేరుకురు.)

ప్రశ్నము ౩—(పేటలో నిటునటు దిక్కిచ్చి దిక్కిచ్చి) హాలో ? గో
దాంతుల నడక.

ప్రశ్నము ౪—నూరు? అంతగొప్ప చిత్రమునా ముప్పైదేసి
మరిగిందా?

స్వప్నము—యి తను చిత్రమేమిటా? ముప్పైకాని!

ప్రశ్నము ౫—ను దిగో చెప్తావేనండి ఒక మి—వాడివరు పోలి
నుదట—ఒకపోలిను నబో యింట్లోకి రుచి—యింట్లోకి రుచి
పట్టణ లో వు టున్నాడట—వాడికి బాగా ఒక యంట్లో సాచాగా
వాకా టోకీచేసాడట—కానీ పాపనూ యింట్లోకి రుచి మిని
యమై యెవ్వరికి తెలియనివ్వలేదట. తరువాత ఒకరు—ఒకరు
వాడి యింట్లోకి రుచి టోకీచేసినాడే అయివుంటాడు—అప్పుడో పున్న
కమలమణి అనే బాగండానికి ఆగోజుననే మాయకలుపుచేప్పి ఒక

విలువైన వుంగరం పట్టుకు పోయ్యడట. యీవేళ తనకజరిగిన మోసాన్ని గురించి సిగ్గు, లజ్జ, లేకుండ పబ్లిక్ చేసి పోలీసువాళ్ళకతెలియ బర్చేటప్పటికి ఒక బొంబాయితురక తన్నొకడు మోసంచేసి మిరాయి అంతా ఎత్తుకుపోయిచట్టుగా తెలియజేసేడట. ఈగ్రంథం అంతా పూరిలో పొక్కి పుక్కిటి పురాణంలోకి యెక్కుతూవుంటే ఒక ఆప్టిమి యను వచ్చి వారంలోజులక్రితం ఒకడు తన ఆడవాల్లాను బుట్టలోపెట్టి ఒక డబ్బను కాంచు గ్లాసెస్ యెత్తుకుపోయ్యెడని రిపోర్టు చేసినాడట. సరే! మాటమీద మాటొచ్చి మన వెరిసాహెబు యినస్పెక్టరు గార్కి టుర్కిటోపీ పడిన విషయముకూడా తెలియవచ్చిందట. యీ అసహాయశూరుణ్ని పట్టుకోడాన్ని యిప్పుడు పోలీసాల్లు దేశమంతా గాలించేస్తున్నారట.

ద్వీ—జంగా చిత్రంగానేవుండరా! భాయి! సరే! యింకో అప్రెంట్ సెడువు. యీవేళ పేనరుకొంటే డబ్బువండగలేదు.

రామదాసు—(ఆవార్త వినినంతినే గుండె ఝల్లుమన) సరే! యిదేగొడవ, యిల్లాటిగిరిది కాలచక్రి తినికే సక్కు పూరణామిని పడిల్లు అసలే డబ్బుచేక చెస్తావుంటే యీ గ్రహవార హోమ మంత్రా నామీద పనులోంది సాపము. వెళ్ళిపోవు నావిషయమై యితివరకెవర్నికీ చెప్పకదన్నమాట. వాడుగాని యెసభ్యకీ చెప్పక పోనే వీల్లుకాదు—యింకోయిన్ని రాజ్యాలలోవున్న పోలీశాఫ్ఫిందరు వచ్చి వెదకినా—ఆఖరిక డిటెక్టివ్ లు విశ్వప్రయత్నాలు చేసి బుర్రలు నేలనేసికట్టుకొన్నా నేదొరకిను. అంతమట్టుకు నిశ్చయంగా—నిర్భయంగా చెపుతాను. అ! అ! అదేమిటి! వాళ్ళల్లా ఆశ్చర్యపడుతున్నారు మళ్ళీ యింకో చిత్రమేమన్నా వుండేమిటి, అదీ మనమే విందాం! యింకోటిసయం సుచిత్రము మనక—యింకోట్లు చెప్పనిక్కర లేమిండా తెలుసున్నాయి. సరే కానీ—

తృతీయుడు — ఏమిటిరా! మళ్ళీ చెప్పు!

ప్రథముడు — వీడికి యేళ్ళతో బాటు బుద్ధిశక్తువతనం వృద్ధవు
తోంది.

ద్వితీయుడు — ఏవుందిరా! నువ్వు పదేపదే తర్కించి అడిగిన
వాస్తాన్ని వీళ్ళిల్లా యేడివిస్తూనే వుంటారు. యిందులో మహాయోగ
సినేషముంది రంగూణ్ ప్యాసింశరు స్త్రీమరు వచ్చే జనివారంనాడుగాని
బయలుదేరదట.

తృతీయుడు — ఎక్కడనుంచి —

ద్వితీయుడు — సీమొఖం మీదనుంచి — విశాఖపట్టణం నుంచి.

తృతీయుడు — ఎక్కడికి?

ద్వితీయుడు — ఒక్కో! నువ్వు చెప్పట్టుగా వీమట్టవైదానా !

తృతీయుడు — తిడితే తిట్టవుగానో చెబుదూ!

ప్రథముడు — యిక్కడో కేనోయి చచ్చువీనుగా! చిన్నశవంలాగ
అస్సమానుల పీక్కుతిరిగావు.

దానుదాసు (మెల్లగా అచ్చటనుండి బయలుదేరి) అహా !
అహోహోహోహో! యిప్పుడేమిటి. అలోచన ! ఎల్లానన్నా సోగీ
ను బట్టోబట్టో దానిదగ్గరివున్నడబ్బులాక్కొని వుడాయించాలి తర
వాతి వ్యవసాయం యెల్లాపరిణమించినా యిబ్బంది వుండదు. సో?
ముందు యింకవెళ్ళి యెత్తువేద్దాం ! అదిసరిగా నడిచిందంటే తరువాతి
మానం యెక్కెమ నడవాలో అలోచించుకోవచ్చు. సుశీలను మోస-
చెయడానికి బుద్ధివుండడంలేదు గాని తిప్పనిసరివచ్చింది.

(అని నిష్క్రమించును)

నాలుగవ రంగము. (మొదటిభాగము.)

సుబ్బారావు యింటియందలి గది

రామదాసు—సుబ్బారావు (ప్ర)

సుబ్బా—రామదాసు! యీవేళ మీ ఆఫీసరు క్యాంపు వెడ
తున్నాడటకదా? నువ్వుకూటా వెడతావా!

దాసు—యీ క్యాంపులికి తిరగలేక నాస్రాణం పోనోందిరా!
అదేకాకుండ యిప్పుడో చిన్నవీకలాట వచ్చింది.

సుబ్బా—యీవేళ మొదట నిన్ను చూడగానేయేదోవచ్చిందిరా
అనుకున్నాను? నువ్వదోమోస్తరుగా వున్నావు.

దాసు—అదేరా సీతో చెప్పబోతున్నాను. నీకంటే శోమ నీడ
యీపూర్ణో నాకు యెవరున్నారు. మొన్న ఈవూరువచ్చి ఆఫీసుకువెళ్ల
కుండా పడుకున్నాను. యెరుగుదువుకదా!

సుబ్బా—అ!అ! దానికొక్కడేమన్నా అజమాన్యమైనదేమి?

దాసు—యింకారావడమేమి! నేను యెవళ్లచి యీపూర్ణోయె
రగసుకదా నన్నెరుగున్న వాళ్ళింటారా? నుకున్నాను. నేను యెరక్కి
రోయ నా నన్ను యెరుగున్నవార్లు చాలామందివున్నారని యిప్పుటికి శో
చింది. యెల్లాతెలిసిందో యీశబరు మెల్లిగా డి.టి.యస్. కు తెలిసింది.
అక్కడనుంచి వాడు నాకాండట్ట సర్టిఫికేట్టును యెపోలిజీని ప్రొడ్యూసు
చెయ్యమని రోజూ తోమేస్తున్నాడు. యిదిఅఖరురోజు. ఈవేళచూపిం
చాలి. అందాకా క్యాంపువెళ్లడు. అదిచూపించేనంటే వాడు పోతా
డు. ఈసారినే వెళ్లనక్కరలేదులే! యింకోడున్నాడు. వాడుపోయేడంటే
రెండురోజులుతెరిపిగా కూర్చోవచ్చు.

సుబ్బా—అల్లాగా! సనిత్యాగ్యుడుచేప్పేడురా నీస గతి అయితే
నాసహాయం యిప్పుడేమన్నావుందా!

దాను—యిప్పుడు కావలసివచ్చింది నీసాయమే! మొదటనుంచి నీసహాయమే.

సుబ్బా—అయితే యిప్పుడేమి చెయ్యమంటావు.

దాను—చెయ్యడానికి యేముంది! రెండుముక్కలు రాసియివ్వు.

సుబ్బా—ఏమనిరాయాలోచెప్పు, యిదెంతవని.

దాను—ఏముంది ఫలానివాడు చాలమంచివాడు. వీడు నమ్మ వగిపున్నాడు. యిదినామనస్సుపూర్తిగా చెప్పేవిషయం. యంతేరాయి చాలు. యేదో వాడిమొగాన్ని కొట్టేనంటే మరినావూసుకురాడు.

(రామదానుచెప్పినప్రకారం సుబ్బారావువ్రాసి సంతకముచేసియిచ్చును)

దాను—ఇగానేవుంది! మరినే—

(సీతలనుండి) ఇప్పుడొక్క మంటయిదిలేవ జీ. రామదానుగార్చి కూడా ఉన్నాను.

(యిరువురు నిష్క్రమింతురు.)

(రామదానునరింగములరెండవభాగము)

(సుబ్బారావు గృహమందలి యొకగది)

(సుకీలయు రామదాను ప్రవేశింతురు)

సుకీల—(చిరునవ్వుతో) ఏమండీ! రామదానుగారూ! ఆఫీసు నుండి యింతపొడరాళే వచ్చేరు.

దాను—ఏముంది! ఏమీలేదూ! మామూలేయిది.

సుకీల—అదిగో! మొదలుపెట్టేరు. మీమనసులోవున్న సంగతి కొంచెమన్నా చెప్పురు. అంతా గుట్టుగావుంటారు. అన్నట్టు యింకో సంగతి అడుగుదాముఅనుకొన్నాను నామతి మండినట్టేవుంది! నేనడిగిన దానికి మీరేమన్నా జవాబు యివ్వడమంటూవుంటేకదూ! నే నడిగిన చూసి ప్రయోజనం!

దాను—అడుగు. నీయిష్టమెచ్చిన ప్రశ్నలడుగు. అన్నిటికి జవాబిచ్చే పోతాను.

సుశీల—యొక్కడికి పోతారు! ప్రస్తుతం మీసంగతంతాచాలా చిత్రంగావుందండి.

దాను—నువ్వడిగే ప్రశ్న ఇదేనా ! దీనికి ముందేమన్నా అడుగుతావా!

సుశీల—నాకీనిబంధనలేమిటి! అయినా మీయిష్ట ప్రకారమే కానివ్వండి. ఆ! మీరు వివాహమయిందా! వే వినలేదు.

దాను—నాకు వివాహమయిందీ లేనిదీకూడ నీకు తెలియ దన్నమాట.

సుశీల—అబ్బే! తెలియదు. తెలిసుంటే, అడుగుతానా ! నే నప్పుడూ విచలేను

దాను—నాపెన్సిలికాండే —అయితే మీరుప్రతం రాయనను కొన్నావా!

సుశీల—అట్లాగా! మీరీవేళ ఇట్లా విచారంగా వున్నారే. మీరు వద్దన్నా అడగడంమాత్రం మాననులెండి.

దాను—యేముంది. ఇక నే నిక్కడున్న రెండు రోజులూ నువ్వ నాతో మూడొడకుండా వెళుసుకొన్నామా. నాకువకారం చేసిన దానినప్రతావు.

సుశీల—(చిన్నబోయి) యేం! నాతో మాట్లాడితే మిమ్మల్ని యెవరన్నా యేమన్నా అన్నారేమిటి!

దాను—ఛా! ఛా! లేదు.

సుశీల—అయితే మరెందుకు వేరుగావుండాలి.

దాను—అట్లా వేరుగావుంటేనేకాని నాప్రద్యోగం నాగించడం కష్టంగావుంది.

సుపీల — (మరికొంచము దగ్గరగావచ్చి) దీనికి దానికి సంబంధ మేమిటి?

దాను — నువ్వు నాతో కలిసి మెలసి వుంటూవుంటే నిన్ను వదిలి ఒకనిముషమన్నా వుండలేకపోతున్నాను.

సుశీల — (సిగ్గుచే కలవంచుకొని) మీరన్నీ అల్లాంటిమాటలే అంటారు.

దాను — నేను చెప్పేదాకా చంపుతావు. చెప్పితే అదంతా విని ఆఖరికి అబద్ధమంటావు. నీతోటి అంతాచిక్కే.

సుశీల — అయితే ఆఫీసుకు వెళ్ళి వచ్చేకే నాతో మాట్లాడుతూ వుండండి.

దాను — నేనుకూడా అల్లాచేద్దామనే అనుకున్నాను. కాని యికముందు అల్లాసాగనట్లు కనిపిస్తోంది.

సుశీల — (కోపమును-విచారమును ముఖమున వ్యక్తపరుపుచు) నాగించుట మీ అన్నీ సాగుతాయి. కాని అంతా మీ యిష్టంతో కూడుకుంది గనుక మీచిత్త మొచ్చినట్లుగా అంటారు. అల్లాగే కాని వ్వండి. అంతా నేనూ నిలిపెడుకూనే వున్నను. మొదట వచ్చినపు డన్నట్లుగా యిలా నామీద మీ కంత మక్కువలేదు. సరితెండి. ఒకబాలను అల్లా యేప్పించడం మీకు న్యాయముకాదు. మిమ్మల్ని యెంతమంచిగా అడిగినా అంతా గూఢం గానే చెపుతారు. నే నాఖరికి విరోధిని పోయాను.

దాను — సుశీలా! నేనుచెప్పండి వివరంనా అల్లా కంట తడి పెక్కుకుంటావెందుకు.

సుశీల — మీరు చెప్పేదేముంది. పోనివ్వండి. మీరు నాతో యేమీ చేయరేమి. (అని వెళ్ళిపోబోవును.)

దాను—(చెయ్యబట్టుకుని ఆపి) చెపుతూవుంటే వినకుండా తొందరపడతావు. యిక్కడనుంచి నాకు ట్రాన్ స్ఫరయిపోయింది.

సుశీల—(ముఖము చిట్టించుకుని) యీమాత్రానికేనా! సరే! మీరెక్కడకు వెడితే నేకూడా లక్కడికి వస్తాను.

దాను—ఎక్కడికి ట్రాన్ స్ఫరయిందని అడగవేం!

సుశీల—యిక్క అడగవలసిన సచేముంది. మీరెక్కడికి వెడితే నేకూడా అక్కడికి వస్తాను.

దాను—అక్కడికి నువ్వురాలేవు. నే—

సుశీల—(విచారముతో) నిన్ను తీసికొని వెళ్ళడం నాకిష్టం లేదండానికి బదులుగా నువ్వురాలేవటారేం ! పబ్లిక్ గా చెప్పండి ? ఆ తరువాత వుద్యోగమో—సర్వోగమో మీరు చూచుకోండి. నువ్వో—గొయ్యో నేను చూసుకుంటాను.

దాను—సుశీలా! యెందుకల్లా పరితపిస్తావు. నేను రంగమ—మోర్ మేక్—యివంతా యెందుకు—బర్మాటంతాబిడిగి తిరిగి మళ్ళీ యీనెల—యీవారం—యీ రోజు—యీ పూట—యీసమయం—గాని కిలకత్తా చుట్టోను. ఆ నా మాట విద్వేషం—నీ చెప్పింది చిను—

సుశీల—రామచంద్ర గారూ ! నా మాట ముసలి పుతడి. యిక్కడ నావగ్గిరవున్న డిబ్బంతా పట్టుకోస్తాని. రిడిగో! సుశీల—నన్ను చెప్పనివ్వో—నా గర్హితురండి. యివన్నీ పెట్టి సుబ్బరంగో పెట్టి చెప్పాని సుకంగా లక్కడే పురిచిపోదాం, లక్కడనుంచి ట్రాన్ స్ఫరయిపోయినా యిక్కడకి రావద్దు. ఇంతగా తప్పునిసరయితే ఆ వ్యూహానికి సలూం కొట్టెద్దురుగాని. అంతేగాని మీకోసం యిక్కడ నేను యెంతసేమో కష్టపడ్డ తుదుమకుంటూ కూర్చుంటాననుకొన్నాం!

దాను—ఒకవేళ నీతో చెప్పగలదా వెళ్ళిపోతే యే, చాస్తావు సుశీలా!

సుశీల—అల్లాటికోరిక పెట్టకండి!

దాను—మాటవరసకంటాను. దొంగనని మీ అన్నయ్యతో చెప్పి పోలీసాళ్ళకి అప్పగిస్తావా!

సుశీల—మీరు నన్నేమిచేసినా సరే మిమ్మల్ని కష్టపెట్టడం నా కిష్టంలేదు. నా బొందెలో ప్రాణాలుండగా మీకు విచారం కలిగించను. వీటన్నిటికేంగాని నామాటేమి చెప్పేరు! నాకింక మునుగులో గుడ్డులాడ పనికిరాదు. నా ప్రేమ పైకి చెప్పేశాను. నను గౌరవించినాసరే! అవమానపరచినాసరే!

దాను—సరే! యిక నీయిష్టప్రకారం కావియ్యి. నీ సౌఖ్యం మాత్రం ముందు ఆలోచించుకోవాలి. తరువాత యేమచుకొన్నా లాభంతేదు. జాగ్రత్తగా ఆలోచించుకో! (విధివంకజూచి) సాయంత్రం పడినట్లుంది. అల్లా బజారులోకిపోయి వస్తాను.

(అని నిష్క్రమించును.)

అయిదవరంగము—(మొదటిభాగము)

(రంగూణ నందలి యొక పీఠి)

(రామదాసాక మేడపై కూర్చుని యుండును)

“అన్నా! భగవంతుని చిద్విలాసమెల్లాగుందో—అవృష్టరేఖ మెల్లాగుందో అల్లా జరిగితిరాలికదా! యీమధ్యస్థంగా యెంత తన్నుకు బాడిచచ్చినా యేమిలాభంలేదు. యింతవేదాంతం యిప్పుడు నేచెప్పు తోంటే అందరికీ వెళ్ళాకోళంగా వుంటుంది— వుంటుందేమిటి—వుండి తీరుతుంది. వ్రస్తుతంలో నాదంతా మెట్టవేదాంతంలాగ కనిపిస్తుంది కాని నిజానికి, యిగంతా అనుభవంలోనికి వచ్చిందే!

అహా! యిత అనందముగా—యితసౌఖ్యంగా (కొంచెం లోపము వున్నప్పటికీ) యిత గౌరవంగా నే నిల్లా కూర్చుంటానని యెప్పుడన్నా—కల్లోసన్నా అనుకున్నానా! దీనికితక్కి కారణం సుఖీలే! ముందు నాపాలిటి పెద్దమ్మ ఆరూపంగా వచ్చిందనుకున్నాను గాని ప్రస్తుతంలో చిన్నమ్మలాగే కనిపిస్తోంది. అబ్బా! ఎంత పాపంచేశాను. అలాదను యెంత దుఃఖపెట్టేను. ఒక్కమాటుగా రెండువేలరూపాయల నగలు—మూడువందల కరుకువెండి రూపాయలు—పాపం—డబ్బు కోసం, నగలకోసం, అందులోనూ ఆడపుట్టకే నగలంటే పాణం— అందుకు తేడావస్తే చేసుకున్న మొగుడ్నికూడా యీశ్వరం చూస్తారు—గడ్డిపరకలాగుచూస్తారు—అల్లాంటిసితిలో సుఖీల నగలు, డబ్బు యెత్తుకొచ్చేశాను. ఆడబ్బుకోసం, నాకోసం, యెంత పరితపిస్తోందో! ఆదుఃఖమంతా నాకు తగలదూ! తప్పకుండా తగుల్తుంది. కాని ఆసమయ మల్లాంటిది. చేతులోనాడబ్బులేదు. బయటికి వెడదామంటే పోలీస్‌లు వెతుకుతున్నారు—యిక పట్టుకుంటారు. అంతకష్టదశలో అల్లాచెయ్యక తప్పిందికాదు.

అయ్యో! సుఖీల! సుఖీల నాకింకమరుపురాదు. అంతేకాకుండా యింకోభృచ్చాదికి నామనసుపోదు. యెల్లాపోతుంది. అంతరాత్మకహద్దు అజ్ఞలేదూ! ఈ అదృష్టమంతాయెవరిమూలాన్ని వట్టిందోయెవరికన్నీళ్ళు (దూరాన్నంచును) దీనిమీద అభిషేకం చెయ్యబడుతున్నాయో! దానికిమార్గం తెలియదు. యిన్ని తెలుసుండి యింకోళ్ల అందము, చందమూ యెల్లా మెచ్చుకుంటుంది. నేను మనసులో సుఖీలరూపంచూచుకుంటూ మాట్లాడుకుంటూ ఆసౌఖ్యం అనుచవిస్తాను. అంతే కాని జీవుని హరించనేదాక యింకో ఆడదాన్ని కన్నెత్తిచూడరు. యెంత మట్టుకు దైవముఖంచూసి ప్రమాణం చేస్తాను. ముమ్మాటికి నిజం.

ము! సుఖీల తెల్లవారగానే లేచి యిల్లంతా చూచుకుని

యేమనుకుందో! నే కనిపించకపోతే—నగలపెట్టె కనిపించకపోతే
యెంత యోషిందో! అబ్బా! ప్రేమ—దయ—అంటే యెరగని నాకు
కూడా అవన్నీ తలుచుకుంటే కళ్ళమ్మట సీళ్ళు వస్తున్నాయి. నాసంగ
తంతా వాళ్ళ అన్నయ్యతో చెప్పిందో! లేదో! ఒహూళః చెప్పదను
కుంటాను. చెప్పితే యిచ్చడు నన్నిల్లా బ్రతకనిస్తారా! ఈపాటికి రంగూ
నులో కాలెట్టి సుఖంగా ఆరుమాసాలు పదిరోజులు జరిగేకన్న జేలులో
సిట్టింగా యీ ఆరుమాసాల పదిరోజులు జరిగివుండును. సుశీల మనసు
నిర్మలమై పని. కాసుడా నాయందు దానికి నిజమై ప్రియ వుంది
గూఢదున్నది దానిగర్భ పనికరాదు. అందుకనే నే నెవెడన్నా మర్మం
పెట్టి మాట్లాడితే నా మద్దుసుశీలకు కొండంత కోపంవచ్చేది. దీపం
పెట్టి దానివేరు తలుచుకోకపోతే దీపాలారిపోతాయి.

వచ్చేటప్పుడు యింకో తెలివితేటలయిన పనిచేశాను. సుశీల
దగ్గర వాయిదా పెట్టి వచ్చేను. అప్పటికి యేలాగాయనా అక్కడికి జేరు
కని దానికి నగలో—లేకపోతే అంతడబ్బో—అబ్బే! డబ్బే యుచ్చే
ద్దాం—యిచ్చి వాళ్లందరినీ సంతోషపెట్టాలి.

హాం! సుబ్బారావు వుత్త కొమాయకుడు. నాకు వుద్యోగం
వుందంటే నిజమనుకని నమ్మేడు. నన్నెంతో ఆదరించాడు. అల్లాంటి
వాణ్ణి మోసంచేసినందుకు యిప్పుడెంతన్నా విచారిస్తున్నాను. కాని
లాభంలేదు. ఎప్పటికన్నా వాడికాళ్లమీద పడి తప్పని వప్పుకునే
దాకా నాకు నిజమైన సంతోషం లేదు—తృప్తిలేదు. వాడప్పుడు
నన్ను తన యింటికి తీసుకువెళ్ళకపోతే—మలమల మాడి చచ్చును.
అతే—కూడా వాడప్పుడాకాగితం రాసివ్వకపోతే బ్యాంకులోనుండి
డబ్బు రాకపోయియుండును. ఆసమయానికి దైవము అన్నీ అలా సమ
కూర్చేడు.

ఆ! నామనసులోకి యింకోలేదో హృదయానికి వస్తోంది. అన్నా
ఎంత దోహం! ఎంత దోహం! వెంకట్రావుని మరిచిపోయాను.

దీనికంతటికి ముందుకారకుడు వెంకట్రావే! పావము! నావిషయమై పోలీసాల్లు నాలికి పెనుక్కుచచ్చినా యేమీ చెప్పేడుకాదు. స్నేహం అంటే అలావుండాలి. విశ్వాసానికి వాడు కుక్కే. అందుకు సందేహం లేదు. లేకపోతే అంత డబ్బు తీసుకుని ఒక ఎర్రనియేగానన్నా యివ్వ నందుకు మరొకడయితే నా గుట్టుమట్టులు—పూరి పేరులు—అన్ని బయటికి చెప్పేయ్యడా! మొత్తంమీదికి అటువంటి స్నేహితుడు నాకు మరొకడు దొరకడు. వాణ్ని యెలాగన్నా బాగుచెయ్యాలి. మొదట్లో వాడు నామూలంగానే పాడయ్యేడు. అప్పుడై వయత్నం అలా వుండి గనుక ఆలాచేసెను. యిప్పుడు యెలాచెయ్యముని దారి చూపి స్తాడో అలాచేస్తాను. అయినా వాణ్ని యిటువంటి సమయంలో మరచి పోవడం నాచి బుద్ధితక్కువే!

(బయటనుండి) బాబూ కృష్ణాజీ మహారాజ్! మోటారుకారు సిద్ధంగావుంది.

రామ—ఓహో! కారువచ్చినట్లుంది. సరే యెల్లాగయితే అల్లా అవుతుంది. నీళ్ళనెవళ్ళనీ మరిచిపోకుండా యెల్లాగో సుఖపెట్టాలి.

(అని మోటారుకారులోనెక్క-యెచ్చటికో వెడలిపోవును.)

అయిదవ రంగము—(రెండవభాగము)

(అకాఖిట్టానుండి రయిల్వే స్టేషను)

(జీర్నవస్త్రధారియై వెంకట్రావు ప్రవేశించును.)

“అయ్యో! ఎంతనిత్యాగ్యుణ్ణి. దుష్ట సహవాసాలుచేసి—
 భూబరగొండిగా తిరిగి మానాయనగారు యిచ్చిన నాలుగువేల రూపా
 యిల అస్థి పాడుచేసాను. ప్రస్తుతంలో పొట్టగడనడం కష్టంగావుంది.
 యెక్కడకన్నా గుమాసాగా పొదామాఅంటే యీకాల్బర్గ్ ప్రదోష్

గాలే పుట్టటంలేదు ఒకవేళ యెక్కడన్నా కర్రంచాలక దొరికితే మాత్రం నాదగ్గర పూర్తిగా అక్షరంముక్కలేదు. ఎపుడన్నా—నన్ను కొట్టిరా! తిట్టిరా! బడికి వెళ్ళి చదువుకున్నారా! అబ్బే! అవును కళ్ళు పొరలుకమ్మాయి. చదువు అక్కరలేకుండానే యీన్నేహితుల వెంట తిరుగుతూ బ్రతికిపోదామనుకొన్నాను. అవును యేబోగంమేళందగ్గర చూచినా నేనే ! ఏకాఫీహోటలుగో చూచినా నేనే ! ఏసందులో చూచినా నేనే ! ఏగొందిలో చూచినా నేనే ! విశాఖపట్టణం అంతా నేనే అయి మసిలాను. వాటన్నిటికి ఫలితంగా ఒళ్ళంతా ఒకవిధంగా కనిపించేలాగు చినిగిపోయిన చొక్కా—గొడ్డుతోలుకంటే అద్దానంగా వున్న పంచి—మాసిసతల—రైలురాగానే కూలీ కూలీ అంటూ కేకవేస్తూ నేనూ!—మళ్ళీ యీపూళ్ళోనే—యీస్టేషనులోనే తిరుగు తున్నాను. యిదివరకటిన్నేహితులు మొఖమెత్తిచూడనన్నా చూడరు. వాళ్ళకెంతగోటు—ఎంతనీటు—అవన్నీ అణగిపోతాయిలే ! అదికూడా నాకర్హం నేనేచూస్తాను. ఎప్పటికో ఒకనాటికి వాళ్ళిక్కూడా నాలాగ తయారయి—ఆఖరికి యీవుద్యోగంకూడా కాళీలేకపోతే అడుక్కు తింటూ పోతారు, అల్లాకాకపోతే నేను చెవితెగ్గోసుకొని పోతాను.

అయ్యో ! ఆనిర్భాగ్యుడు—రామదాసు—యేమిచేస్తున్నాడో—యేజేలులోవున్నాడో ! వాళ్ళక్కడకొట్టి తిడుతాంటే వాడిగుట్టంతా నేను బయలుపెట్టననుకుని నన్నెంత తిడుతున్నాడో ! వాడు, నేను పాడయిపోతుంటే, యేదో యింత టిఫినికి—యింట్లోది పట్టుకురాకుండా దారిచూపిస్తూండేవాడు. వాడు యేమయ్యేడో కూడా తెలియదు. వాడిక్కడవుంటే నాకీగతి పట్టనివ్వదు. తాను కష్టపడన్నా నన్ను గౌరవంగా పోషిస్తాడు. ఆహా ! యిదేమిటి ! యెన్నడూలేనిది యీవేళ కుడికన్నదురుతుంది. దానికితోడు అరికాలులో దురదలేచింది. ఒకవేళ దాసు కనిపిస్తాడేమో ! వాణ్ని యీజేలుకు తీసుకొస్తారేమో !

పాపం! నాకు అవమానం వచ్చిందని ఆబోగందానికి టోపీవేసి దేడి పించేడు. అందుచేత వీడి కిన్నిపాల్లు వచ్చేయి. దీనికంతటికిమూలం నేనే గదా! నన్నెంత తిడుతున్నాడో! పోనీ ఆ తిట్లలోనన్నా వాడు నన్ను తలపెట్టుతూవుంటే నాకానందమే! అదిగో! రైలు వస్తోందికామోను రెక్కనాలింది. యిప్పుడిదో కర్కం. రయలువాళ్ళకి పన్నుకడితేనేకాని స్లాటుఫారంమీద మూటను మొయ్యనివ్వరు. దీనికి నాదగ్గర సామ్మ లేదు. అయ్యయ్య ! దేవుడు నన్ను యెన్నివిధాల దుఃఖపెడదామను కొన్నాడో అన్నివిధాల సాతాణ్లోకింగోకి బాణగణోక్తేస్తున్నాడు. (అని కన్నీళ్లు కార్చును. యింతలో రైలు వచ్చును)

“బాబూ. ఆపెట్ట నానెక్కి కెత్తండిబాబూ! బాబూ! ఆపెట్ట నానెక్కి కెత్తండి (అని కూడా మొక పెద్దమనుజుని చేతిలోని పెట్టెను లాగుకొనబోవును)

పెద్ద—(కోపముతో) ి ! ఘోర ! కూలీ ! అక్కర లేద చెపుతూవుంటే (అని మొగుమ్మనైచు చూచి కెల్లబోయి) ఆ ! ఆ నిజమే !

కూలీ—ఆ ! గామా ! (అని దిగ్గరగా కాగలిచుకొన్నను)

దాసు—అయ్యో ! నిజంగా నా శిరస్సే ! అయ్యో ! అల్లా పున్నావేరా!

మొక—న కర్కము. చేసుకున్నపాపము.

దాసు—నడు మీయింటికి.

మొక—మా గొడ్డెక్కడోది.

దాసు—యేమియిది.

మొక—అమ్మేశాను. అప్పలు తిచ్చేశాను.

దాసు—మరి మీరెక్కడుంటారు?

మొక—యింకా మేమెవరము?

దాను—మీ అమ్మగారు.

వెంక—మీ అమ్మ కాలంచేసింది.

రామ—(విచారంతో) అయ్యో ! బెంగపెట్టుకుని చనిపోయిందిరా ! అయ్యోయ్యో ! ఎంతఘోరవార్త విన్నానురా ! నాసంకోషం అంతా చచ్చిపోయింది. యింకా మీ అమ్మగారి కాళ్ళమీద పడి నా తల్లిలు ఊమించమని ప్రార్థిస్తూ మనుకున్నాను. నేను నిర్భాగ్యుణ్ణిరా ! అయ్యో ! అయ్యో ! (అని కంట తడిపెట్టుకొనును)

వెంక—(కన్నులు తుడుచుకొనుచు) యింకేమీ లాభంలేదు. ఓహో ! బంధీ

దాను—అబ్బీ ! వాల్తేరుకు బండిక్ట్టా.

వెంక—వాల్తేరుకు యెందుకురా ! యీవిడ యెవరు.

దాను—బండియెంక్కండి చెబుతాను.

(ముగ్గురు బండియెక్కుదురు. బండిపోవుచుండును)

వెంక—యీవిడ, గాతెవరు ?

దాను—నే చెప్పబోయేదదే ! యీవిడమూలాన్నె యింత అవ్వవచ్చునని. అన్నట్టు కృష్ణాజీ కంపెనీ అని క్రొడటి నారం స్త్రీమరు మీద యెల్యూమినుం గిన్నెలువచ్చేయి చూశావా !

వెంక—అ ! బాగా యెరుగుదును. అది మొయ్యడానికే నేను కూడా వెళ్ళేను.

దాను—(విచారంతో) తమ్ముడా ! నువ్వీంకా సంగతులు చెప్పుకు. నాకు చూచున స్తోంది.

వెంక—సరే ! సరే ! నీచరిత్ర చెప్పు.

దాను—అకంపెనీకి ప్రొప్రయిటరును నేనే !

వెంక—అ ! అ ! నిజమే !

దాను—అ! నిజమేరా ! యిందులో అబద్ధంలేదు (అని కల కత్తాలోని సంగతియు తాను రంగూనుజేరుకొన్న విషయమును దెలియ జేసి) రంగూనులో ముందు నేషనల్ యెల్యూమినమ్ కంపెనీలో గుమాస్తాగా వున్నాను. అందులోవుండే అందులో షేరుహోల్డరు వాను. అక్కడ ఒకకంపెనీ దివాలా అవుతూంటే—దానికి నే పెట్టుకు వెళ్లిన రెండువేలరూపాయలు—ఆవి యీవిడేయిచ్చింది—ముదువు పెట్టి అది నిలబెట్టి అక్కడనుంచి నా పేరుమీద—అంటే అక్కడకు వెళ్లేక నాపేరు మార్చేసుకుని బాబూ కృష్ణాజీ అని పెట్టుకున్నానులే. ఆపేరుమీద నడుపుతున్నాను. యిదంతా ఒక ఆరుమాసాల పాటు జరుగుతోంది. మొన్నకలకత్తావచ్చి యీవిడ్ని వివాహం చేసు- నికి—ముందు నువ్వుకూడా వుండాలికదా నిన్ను పిల్చుకు పోదాం . యిద్దరం బయలుదేరి వచ్చేము. శుభముహూర్తం యికా వాడు. రోజులుంది. నువ్వింక నాతో వచ్చేయి. వాల్తేరులో బట్టలు కొనిస్తాను. కట్టుకో—రంగం రా! వచ్చి నా కంపెనీలో మేనేజరుగావుండు. (వెంక ట్రావు ఆనందబాష్పములు కూర్చును రాక్షాదాసుని కంకలించుకొని యట్టే కూర్చుండును)

రెండు వ భాగము

సమాప్తము.

